

Pirkanmaan hyvinvointialue
PL 272, 33101 Tampere
etunimi.sukunimi@pirha.fi
pirha.fi

Lausunto
18.3.2026

Vammaisneuvoston lausunto LANUPE2035-kehittämissuunnitelmaan, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan ja lastensuojelusuunnitelmaan 2026–2029 sekä alueelliseen neuvolasuunnitelmaan 2026–2029

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto kiittää mahdollisuudesta lausua LANUPE2035-kokonaisuuteen. Kokonaisuus on laaja, joten esitämme näkemyksiämme lähinnä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen kannalta. Haluamme esittää kiitokset myös siitä, että vammaisten lasten ja vanhempien tarpeita on jo otettu huomioon suunnitelmissa, ja asiantuntijuutta vaihdettu esimerkiksi lastensuojelun sijaishuollon ja vammaispalvelujen kesken. Hyvän yhteistyön toivomme jatkuvan.

YK:n vammaisyleissopimus tutuksi

YK:n vammaissopimuksen *Vammaiset lapset* -artikla (7. artikla) velvoittaa sopimuspuolia, joihin hyvinvointialueet lukeutuvat, toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen, että vammaiset lapset voivat nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden lasten kanssa (7.1 artikla). Kaikissa vammaisia lapsia koskevissa toimissa on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu (7.2 artikla). Sopimuspuolet varmistavat myös, että vammaisilla lapsilla on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa heihin vaikuttavissa asioissa. Lasten näkemyksille annetaan asianmukainen ja yhdenvertainen painoarvo heidän ikänsä ja kypsyytensä mukaisesti, ja varmistetaan oikeus avunsaantiin tämän oikeuden toteuttamiseksi (7.3 artikla). Vammaissopimus muistuttaa, että vammaiset lapset tulee ottaa mukaan myös lainsäädäntöä ja politiikkaohjelmia laadittaessa ja toimeenpantaessa sekä päätöksentekoprosesseissa esimerkiksi heitä edustavien järjestöjen kautta (4.3 artikla).

Hyvinvointialueen tulee huolehtia myös vammaisen henkilön *kodin ja perheen kunnioittamisesta* (23. artikla). Aikuisilla vammaisilla henkilöillä on oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe sekä

päättää vapaasti ja vastuullisesti lastensa määrästä ja ikäerosta. Vammaisten henkilöiden tulee saada ikänsä mukaista tietoa lisääntymisterveydestä ja perhesuunnittelusta, ja heillä on oikeus säilyttää hedelmällisyytensä. Vammaisille henkilöille tulee antaa asianmukaista apua heidän lastenkasvatusvastuunsa kantamisessa ja varmistaa vammaisten lasten yhdenvertaiset oikeudet perhe-elämään. Lasta ei saa erottaa vanhemmistaan lapsen oman tai vanhemman / vanhempien vammaisuuden perusteella.

Pirkanmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto toivoo kaikkien LANUPE-toimijoiden tutustuvan YK:n vammaissopimukseen ja mieltävän sen työtään ja toimintaansa ohjaavaksi ihmisoikeussopimukseksi. Vammaisneuvosto ehdottaa seuraavia ihmisoikeusperusteisia toimenpiteitä huomioitavaksi LANUPE-suunnitelmissa ja vammaissosiaalityössä:

Vammaisten lasten osallisuus vahvemiksi

Hyvinvointialueen tulisi kehittää vammaisten lasten itsensä kuulemisen ja osallisuuden tapoja sekä sosiaalityön käytännöissä että yleisesti hyvinvointialueen palveluja kehitettäessä.

- Tulisi pohtia mahdollisuutta hyvinvointialueen lastenparlamentin (tai sen kaltaisen toimintafoorumin) perustamiseen ja huomioida osallistujien moninaisuus.
- Lapsilla tulisi olla mahdollisuus antaa palautetta ja arvioida palveluja ikätasolleen sopivalla tavalla (vt. nuorina sijaishuollossa olleiden toteuttama VALTTI-vertaisarviointi).
- Asiakassuunnitelmiin tulee kirjata lapsen oma mielipide, silloinkin kun se poikkeaa hänen vanhempansa tai huoltajansa mielipiteestä.
- Palveluja suunniteltaessa tulee varmistaa lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä huolehtimalla muun muassa asianmukaisista kommunikoinnin apuvälineistä ja ammattilaisen taidosta tukea niiden käyttämisessä ja esim. viittomakielen tulkkauksesta.

Vammaispalvelut ja varhainen tuki turvattava

Perheiden palveluista puhuttaessa tulee huomioida myös perheet, joissa aikuinen tai aikuiset ovat vammaisia. Aikuisen tulee voida taata lapselle mahdollisimman turvallinen, tavallinen ja laadukas lapsuus, mikä onnistuu vain riittävien vammaispalvelujen avulla. Perheiden tarpeita laiminlyöville säästötoimenpiteillä on lapsen elämään kauaskantoiset ja laajat vaikutukset.

- Vammaisen huoltajan tulee saada riittävä määrä liikkumisen tuen, henkilökohtaisen avun ja asumisen tuen palveluja perhe-elämän tueksi. Vammaisneuvosto on huolissaan tapauksista, joissa lapsen yöaikainen turvallisuus vaarantuu, kun huoltaja ei saa riittävästi

henkilökohtaisen avun tunteja. Tai lapsi on joutunut lopettamaan harrastuksensa, kun (huoltajan tai lapsen) kuljetuspalvelumatkat eivät ole riittäneet kuljetuksiin.

- Oikaisuvaatimusten kirjoittaminen ja pitkät valitusprosessit vievät kohtuuttomasti perheiden voimavaroja. Päätöksenteossa tulee käyttää yksilöllistä tarveharkintaa ja toimia nopeasti.
- Huoltajan, jolla on vamma tulee saada harkinnanvaraista tukea lastenhoidon apuvälineiden hankintaan. Nykyisellään esimerkiksi hintavampien sähköavusteisten lastenvaunujen hankinta jää kokonaisuudessaan asiakkaan itse maksettavaksi, mikä asettaa vammaisen vanhemman epäyhdenvertaiseen asemaan ei-vammaisiin vanhempiin nähden. Vaihtoehtoisesti apuvälineitä voitaisiin antaa lainaksi, esim. kuulovammaiset vanhemmat saavat hälytinkeskuksen lisäosana itkuhälyttimen lainaksi siihen asti kun tarvetta ilmenee.
- Monilla perheillä on kokemus, että he joutuvat ottamaan itse selvää palveluista ja tukitoimista, vaikka laki edellyttää viranomaisia neuvontaan. Ryhmämuotoista, videovälitteistä ja sähköistä tiedonsaantia tulisi kehittää.
- Pirhassa perheitä kohtaavilla työntekijöillä tulee olla riittävästi koulutusta ja osaamista vammaisuudesta ja vammaispalveluista. Esimerkiksi järjestöiltä voi tilata koulutuksia.
- Maahanmuuttajaperheiden tiedon saanti vammaispalveluista on varmistettava.

Vammaisneuvostolla ja -järjestöillä on kollektiivista kokemusta vammaisperheiden väsymisestä. Myös tutkimuksin on osoitettu, että vääränlaiset palvelut voivat lisätä perheiden uupumusta. Tätä voitaisiin ennaltaehkäistä perheiden oikea-aikaisella tuella, vaikutusten arvioinnilla (esim. neuromoninaisuus) sekä palvelupoluilla, joita perheet ovat olleet itse kehittämässä.

- Kehitetään ensitiedon antamisen jälkeistä välitöntä tukea perheille yhteistyössä hyvinvointialueen ja vammaisjärjestöjen kanssa. Varmistetaan esimerkiksi perheen nopea pääsy vertaistuen ja sopeutumista tukevien kurssien pariin sekä riittävä tiedonsaanti palveluista ja tuista (mm. omaishoidontuki ja omaishoitajan lakisääteiset vapaat).
- Ennakointia on myös lasten, nuorten ja perheiden sekä hyte-palvelujen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta huolehtiminen. Esteettömyydestä tulee tiedottaa julkisesti. Esimerkiksi neuvoloiden varustelusta (säädetävät hoitopöydät, esteettömät vaa'at, automaattiovet) kaivataan tietoa verkkosivuille.

Lähteitä ja lisätietoa:

[YK:n vammaissopimus](#)

[THL:n Huomioi toimintarajoitteiset lapset ja nuoret hyvinvointikertomuksessa](#)

<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202601261804>

Hyväksytty vammaisneuvoston kokouksessa 18.3.2026 Tampereella